

Psikanaliz Defterleri 2
Çocuk ve Ergen Çalışmaları

Çocuk, Ergen ve Ailesi

Yapı Kredi Yayınları - 5349
Cogito - 244

Psikanaliz Defterleri 2 • Çocuk ve Ergen Çalışmaları
Çocuk, Ergen ve Ailesi
Hazırlayan: Şeyda Postacı
Yayın kurulu: Tijen Demirörs, Sezai Halifeoğlu,
Talat Parman, Şeyda Postacı, Alper Şahin, Neslihan Zabcı

Kitap editörü: Dürrin Tunç
Düzeltilti: Devrim Çakır

Tasarım: Mehmet Ulusel
Grafik uygulama: Arzu Yaraş

Baskı: Elma Basım Yayın İletişim Hizmetleri San. Tic. Ltd. Şti.
Tevfikbey Mah. Halkalı Cad. No: 162/7 Küçükçekmece / İstanbul
Telefon: (0 212) 697 30 30
Sertifika No: 12058

1. baskı: İstanbul, Nisan 2019
ISBN 978-975-08-4473-7

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2018
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 34433 Beyoğlu / İstanbul
Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

Psikanaliz Defterleri 2
Çocuk ve Ergen Çalışmaları

Çocuk, Ergen ve Ailesi

YAPI KREDİ YAYINLARI

İçindekiler

- 7 • Gerekçe Yayın Kurulu
- 9 • Önsöz Şeyda Postacı
- 15 • Yaşama Tutunduğumuz Yer: Annenin Bedenindeki Başlangıç
İrem Erdem Atak
- 31 • Masallar: Hem Varmış Hem Yokmuş Tijen Demirörs
- 41 • Geçmişin Gölgesi: Aile Sırları Şeyda Postacı
- 59 • Çocuk Psikanalizinde Terapötik İşbirliği Didier Houzel
- 79 • Analist, Analizan ya Annebaba? Talat Parman
- 91 • Otistik Bir Çocukla Çalışmada Yineleme ve Değişiklik
Grigoris Abatzoglou, Christina Chatzidimitriou,
Laurent Danon-Boileau
- 103 • Damga ve Kendinden Nefret Alberto Eiguer
- 117 • Ergenlik Kimin Krizidir? Sezai Halifeoğlu
- 137 • Çatışmaların Alanı Olarak Ergenin Bedeni Alper Şahin
- 149 • İnternet Kullanımının Klinik Uygulamamızda Yol Açtığı
Etik ve Mesleki Sorunlar Olympia Sklidi
- 165 • Katkıda Bulunanlar

Gerekçe

Değerli okurlar,

Yirmi beş yıl önce başladığımız Türkiye’de psikanalizi ve psikanalitik uygulamayı kurumlaştırma çabamızda başarıya ulaştık. Hem ulusal hem de uluslararası düzlemlerde tanındık ve hayli önemli bir yer edindik. Çeyrek yüzyıl bireysel yaşamlar için uzun görünebilir. Ama insanı anlamakta devrim yaratmış bir kuramın uygulamasının Türkiye gibi büyük bir ülkede hızla yaygınlaşmasının başarılı olması açısından da göreceli olarak kısa bir süredir. Bu süre zarfında psikanaliz dernekleri kurduk, onların ulusal ve uluslararası düzeylerde tanınmasını sağladık. Aynı zamanda psikanalizi tanıtmayı ve geliştirmeyi hedefleyen çok sayıda etkinlik düzenledik ve onlarca yayın yaptık. Yirmi beş yıl önce ülkemizdeki psikanalist sayısı bir elin parmaklarını geçmezken, bugün Uluslararası Psikanaliz Birliği’ne bağlı olan İstanbul Psikanaliz Derneği ve Psike-İstanbul dernekleri bünyesinde yüzden çok üye ve aday psikanalist, alanda çalışmalarını sürdürmektedir.

Bugün bir önemli adım daha atıyor ve şimdiye kadar nispeten eksik bıraktığımız çocuk ve ergen psikanalizi alanında yayın ve etkinliklerden oluşacak bir çalışmayı başlatıyoruz. Elinizde tuttuğunuz ve düzenli olarak yayımlanacak olan *Psikanaliz Defterleri Çocuk ve Ergen Çalışmaları* bu çabanın ilk ürünü olarak, psikanalizin ayrılmaz bir parçası olan çocuk ve ergen psikanalizi alanında özgün yazılara ve çevirilere yer verecek. *Psikanaliz Defterleri*’ne yine aynı alanda özgün ve çeviri yapıtların yayımlanacağı ve Cogito Dizisi’nde yer alacak bir kitap dizisi de eşlik edecektir. Türkiye’de bir çocuk ve ergen psikanalizi kitaphığı oluşturmayı hedefleyen bu yayın çabamızı, çeşitli toplantı ve etkinlikler düzenleyerek de desteklemeyi planlıyoruz. Yapı Kredi Kültür Merkezi’nde 2018 sonbaharından başlayarak her ay düzenleyeceğimiz toplantılarda çocuk ve ergenlerin sorunlarını psikanaliz kuramından ve uygulamasından yola çıkarak tartışacağız.

Mesleki yaşamlarında çok uzun süredir çocuk ve ergen analizanlarla çalışan bizler, psikanalizin bir “bütün” olduğuna inanıyoruz. Evet, psikanalizin ilk uygulamaları erişkin bireylerle yapılmıştır ve psikanalitik çerçeve ve düzenek de bu yaş grubuna göre düzenlenmiştir. Ve şüphesiz çocuk ve ergenlerle çalışırken analitik çerçeve ve düzenekte bazı değişiklikler yapmak

gerekmektedir. Ancak psikanalitik kuram ve süreç analizinin yaşına göre değişmez. Sigmund Freud'dan başlayarak hemen tüm psikanalistler, insan ruhsallığını doğumdan ölüme kadar bir süreklilik içinde gelişen dinamik bir yapı olarak ele almışlardır. Bugünün sorunlarının kaynağının geçmişte yattığını öngören psikanalitik yaklaşıma göre, bir erişkinin psikanalizinde yalnızca günceli değil geçmişini yani çocukluk ve ergenlik dönemleri de zorunlu olarak ele alınır. O nedenle erişkinle yapılan psikanalitik çalışma bile bir anlamda bir çocuk ve ergen psikanalizi uygulamasıdır. Öte yandan çocuklarla, ergenlerle dahası bebeklerle yapılan psikanalitik çalışmalar, psikanalitik kuramın gelişimine çok önemli katkılar sağlamıştır.

Bugün ortaya çıkışının üzerinden yüzyıl geçtikten sonra, psikanalizin erişkin-çocuk-ergen-yaşlı bireylerle olan özgün uygulamalarının tek bir bütünü yani “psikanalizi” oluşturduğunu söyleyebiliriz.

O nedenle “tek bir psikanaliz var” diyor ve analizinin yaşı ne olursa olsun onunla çalışanın da –seansta bilinçdışını, aktarım/karşı-aktarım ilişkisini ve çerçeveyi dikkate aldıkça– “hep aynı psikanalist” olduğunu söylüyoruz.

**Tijen Demirörs, Sezai Halifeoğlu, Talat Parman,
Şeyda Postacı, Alper Şahin, Neslihan Zabcı**

Önsöz

Psikanaliz Defterleri: Çocuk ve Ergen Çalışmaları'nın ikinci kitabının temasını çocuk, ergen ve ailesi olarak belirledik. Kuşaklar ötesinden gelen yaşam olayları, masallar ve sırlarla yoğrulmuş bir aile sistemine doğup büyüyen bebeğin yetişkin olma yolculuğunun farklı aşamalarında yaşanabilecek çeşitli zorlukları, kuramsal ve klinik yönleriyle ele almayı amaçladık bu kitapla.

Bu doğrultuda ilk olarak İstanbul Psikanaliz Derneği üyesi ve formasyonda analist olan İrem Erdem Atak'ın "Yaşama Tutunduğumuz Yer: Annenin Bedenindeki Başlangıç" başlıklı metnine yer verdik. Gebelik öncesi, sırası ve sonrasında çocuk doğumuyla ilgili bakım, olanak ve diğer durumları kapsayan bir kavram olan "perinatalite" kavramını ele alan Atak'ın makalesi, psikanalitik açıdan fazla ele alınmayan bu kavrama zengin bir katkı sunuyor. Perinatal anne babalık süreci, biyolojik ve ruhsal dönüşümlerin kendine özgü biçimde ilerlediği bir dönemdir. Anne baba olma süreci bireyin yapısında yer alan tipik öğeleri ve ruhsal gerçekliğindeki içeriği ortaya çıkarır. Atak, fetüse dair iç algı ve yansıtma özdeşleşmeler sayesinde anne baba ile "sanal bebek" arasında zamanla gelişen "sanal nesne ilişkisi"ne değiniyor. Küçük kız çocuğunun önce bir kadın ve sonra bir anne olma sürecini ele aldığı makalesinde, perinatal alanda bebeğin yaşama nasıl tutunabildiğinden ve bu sürecin bebeğin benliğinin gelişimindeki etkilerinden bahsediyor.

İkinci sırada ise Tijen Demirörs'ün "Psikanalistlerle Çocuk ve Ergen Söyleşileri" etkinlikleri çerçevesinde Yapı Kredi Kültür Sanat'ta yaptığı konuşmanın metnine yer verdik. Psike İstanbul üyesi ve formasyonda analist olan Demirörs, "Masallar: Hem Varmış Hem Yokmuş" başlıklı konuşmasında, masalların çocukların bilincine, ön bilincine ve bilinçdışına pek çok mesaj gönderdiğini öne sürüyor. Freud'un da bilinçdışının dilini deşifre etmek için mitoslardan faydalandığına değinen Demirörs, masalları belirleyen unsurları tanımlıyor ve hepimizin bildiği ünlü masallardaki bazı öğelerin simgeledikleri bilinçdışı anlamları ele alıyor. Neredeyse tüm masalların çağımıza törpülenerek geldiğini ve masalların bu şekilde yumuşatılmalarının işlevselliklerini bozduğunu ileri sürüyor. Demirörs'e göre, masallardaki bilinçdışı simge ve içerikler Freud'un tekinsizlik kavramı ile açıklanabilir. Tekinsiz, bir şekilde tanıdık ama unutulmuş olan ile tekrar karşılaşma halidir, yani hem yabancıdır

hem de tanıdık. Beklenmedik anlarda karşımıza çıkıp bizi tedirgin eden bu unutulmuş ama bildik yabancı, karanlık ikizimizdir; yani “hem vardır hem yoktur”. Demirörs, bilinmeyenin üstündeki örtü kalkınca karşılaşılan tanıdık yabancının çocuk zihnine sunduğu zenginliklerin altını çiziyor.

“Geçmişin Gölgesi: Aile Sırları” başlıklı üçüncü yazı ise bana ait. Bu yazıda, kuşaktan kuşağa anlatılarak aktarılan masalların tersine, anlatılamayan aile sırlarının kuşaklar boyu süren etkilerini ele almayı istedim. Masalların aktardığı bilgeliğe karşılık sırlar, çocuğun anne babasından bir cehaleti devralmasına sebep olur. Önceki kuşaklar tarafından söylenmeden kalanları temsile dönüştürme görevi çocuğa kalır ve bu onun için ağır bir yüküdür. Söylenmemiş, yani ruhsallıkta bütünleştirilmemiş acılar unutulmaz, sabırla vaktini bekler ve fırsatını bulduğunda farklı belirti ve görünümde tekrar tekrar ortaya çıkar. Tekrarlama, şimdiki zamanın gerçekten “şimdi” olmasını engeller. Buna karşılık hatırlama sayesinde geçmiş ve şimdi arasında bağ kurulurken bu ikisi birbirinden ayırt edilebilir. Çocuk, ergen ve anne babayla yapılacak analitik çalışma, hatırlama ve simgeleştirme olanağı sunması sayesinde tüm aile sisteminin tekrarlamadan esaretinden çıkış umudu olabilir. Bu metinde kuşaklararası iletim kuramlarına, bu iletimde erken dönem anne-bebek ilişkisinin rolüne ve sırların klinik görünümünün nasıl ele alınabileceğine değinmeye çalıştım.

Dördüncü yazı, bebek gözlemi eğitimleri ve süpervizyonlarla ülkemiz psikanalizine önemli katkıları olan Didier Houzel’e ait: “Çocuk Psikanalizinde Terapötik İşbirliği”. Houzel’e göre *terapötik işbirliği*, hastanın ve anne babasının ruhsal yaşamına ait durumları da içeren “ruhsal çerçeve”nin dayanak noktasıdır. Terapi çalışmasına başlarken çocuktan sorumlu olanlarla işbirliği yapmak her zaman gereklidir. Houzel, anne babanın ön görüşmeler sırasında psikoterapi çalışmasının yerindeliğini bizzat yaşamasının ve “bu sürece değer” demelerinin terapötik işbirliğinin oluşması için öneminden bahsediyor. Ancak terapinin devamıyla ilgili esas kararın, çocuğun kendisiyle yapılacak işbirliğinden geçtiğini belirtiyor. Çocuğun tedaviye katılım sağlama ve zorluklara rağmen devam etme yetisinin olması gerekir, aksi takdirde başarısızlık kaçınılmazdır. Terapötik işbirliğinin unsurlarını kuramsal olarak ele aldıktan sonra Houzel’in çocukla terapötik işbirliği kurmak için verdiği öneriler ve sunduğu klinik örnek, çocuklarla çalışan meslektaşlar için oldukça yol gösterici bir nitelikte.

Kitabın beşinci makalesi olan “Analist, Analizan ya Annebaba?” başlıklı yazıyı Talat Parman kaleme aldı. Parman, Houzel’in bizi düşündürmeye başladığı yoldan devam ederek psikanaliz çalışmasında annebabanın yerini sorguluyor. Çocuk ve ergen bir analizanla çalışırken annebabanın (ve diğer